

ضرورت ایجاد یا به روزرسانی ساختار تحقیقات و راهبرد تحقیقاتی وزارت نیرو در مبحث مدیریت آب

نادر حیدری

عضو هیات علمی (دانشیار) مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی؛ سازمان تحقیقات، آموزش، و

ترویج کشاورزی؛ وزارت جهاد کشاورزی

* پست الکترونیکی: nrheydari@yahoo.com

چکیده

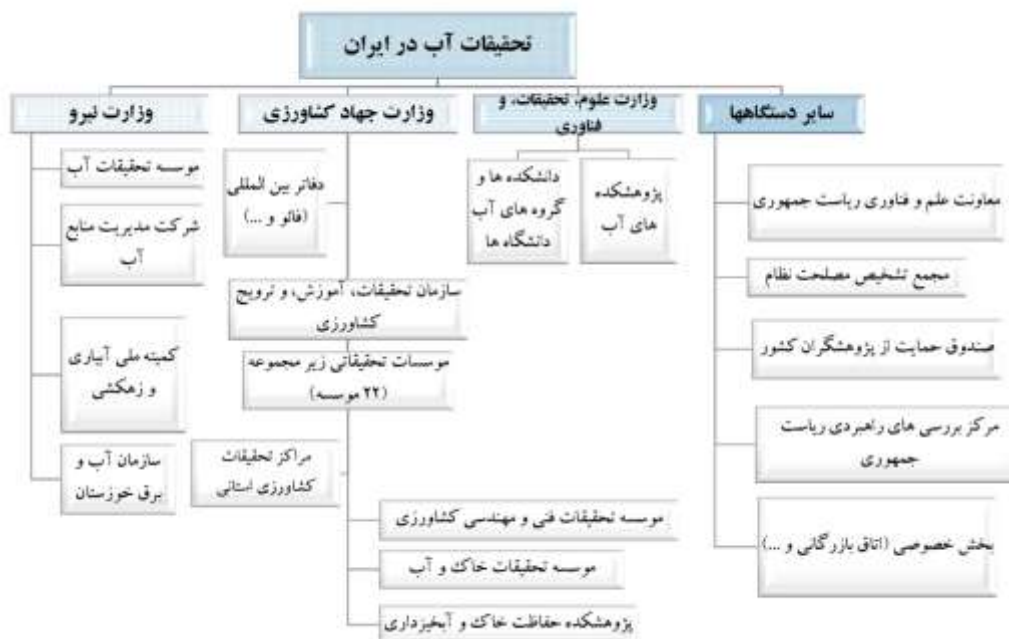
حل بحران کمبود شدید منابع آب در کشور نیازمند تغییر ساختار مدیریت و ایجاد شرایط تحقق حکمرانی خوب آب در کشور است. یکی از الزامات تحقق این هدف ایجاد ساختار مناسب تحقیقاتی و به روز رسانی و یا تغییر کلی راهبردها و اولویت‌های تحقیقات آب در کشور است. متأسفانه علیرغم اهمیت این موضوع شواهد حاکی از آن هستند که به این مقوله در وزارت نیرو به عنوان متولی آب کشور خوب پرداخته نشده است، و علیرغم اینکه سایر دستگاه‌های اجرایی (نظیر وزارت جهاد کشاورزی) برنامه‌های راهبردی مختلفی را در زمینه مسائل تحقیقاتی مرتبط با حوزه وظایف خود تدوین و به مرحله اجرا گذارده‌اند، ولی در وزارت نیرو این خلاء محسوس است. لذا در این خلاصه مدیریتی زوایای مختلف این مسئله بررسی و تحلیل، و پیشنهادات لازم ارائه شده است.

کلید واژه‌ها: سیاست، تحقیقات، ساختار، راهبرد، وزارت نیرو

متن خلاصه سیاستی

امروزه با توجه به بحران آب و ضرورت و اهمیت توجه به مدیریت آب در کشور، دستگاه‌های و موسسات مختلف مرتبط با موضوع (حتی دستگاه‌های در سطوح اجرایی و اداری بالا) به این موضوع پرداخته و جهت دریافت جواب‌های مد نظر خود یا راساً به تحقیقات آب پرداخته و یا از نتایج تحقیقات سفارش داده خود (با توجه به رویکرد کشور برای کمک به تامین بودجه‌های تحقیقاتی و مطالعاتی در زمینه آب) استفاده می‌نمایند. در شکل ۱ مجموعه دستگاه‌های مختلف متولی سفارش و یا اجرای طرح‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه آب در کشور ارائه شده‌اند. همانگونه که از شکل ۱ نمایان است، طیف وسیعی از موسسات و دستگاه‌های اجرایی، حتی در سطوح بالای مدیریت کشوری، با توجه به نگرانی‌ها و دغدغه‌های کمبود آب در کشور به تحقیقات در زمینه مدیریت آب گرایش داشته و بودجه و اعتبارات لازم را نیز از این محل دریافت نموده و در این راستا درست یا نادرست هزینه نموده‌اند.

منتها معضلی که در این زمینه وجود دارد نبود ساختار منسجم تحقیقات در این گونه دستگاهها و ضعف در استانداردهای لازم کار در تمام مراحل تحقیق از مسئله‌یابی، بررسی پیشنهادیه طرحها، نظارت بر کیفیت انجام طرح، داوری و ثبت گزارشات، به کارگیری نتایج در تصمیم‌سازی‌های دستگاههای سفارش‌دهنده تحقیقات، و در نهایت بحث تلفیق، پیوستگی و سازگاری نتایج این تحقیقات با سایر تحقیقات مرتبط در دستگاههای دیگر می‌باشد.

شکل ۱- وضعیت کنونی ساختار سازمانی تحقیقات آب در کشور (۱)

علیرغم اهمیت بحث مدیریت آب در کشور، وزارت نیرو که یکی از دستگاههای اجرایی متوکی مهم در زمینه تامین، توزیع و حتی مصرف آب در کشور است، هنوز ساختار تحقیقاتی منسجمی مرتبط با تحقیقات آب در کشور و همسان با وزارت جهاد کشاورزی به عنوان متوکی مصرف آب کشاورزی ندارد. تحقیقات کنونی آب در وزارت نیرو به طور عمده در موسسه تحقیقات آب انجام می‌شود که این موسسه در سالهای گذشته به طور عمده بر مسائل تحقیقات مرتبط با تامین آب و مسائل سازه‌ای مربوطه تمرکز نموده و ساختار ضعیفی دارد به طوری که حتی تیم هیات علمی آن کامل نبوده و مانند سایر موسسات تحقیقاتی مرتبط با آب و یا موسسات تحقیقات محصولی و موضوعی دیگر در وزارت جهاد کشاورزی که همسانی و برابری لازم با استانداردهای شغلی هیات علمی وزارت علوم دارند، اینها ندارند. لذا تحقیقات آب وزارت نیرو عملاً به صورت تدوین اولویتهای تحقیقاتی تدوین شده در ستاد (بدنه وزارت نیرو) و یا شرکتهای آب منطقه‌ای استانی و به صورت دادن فراخوان و سفارش آن به دانشگاهها و سایر موسسات تحقیقاتی (حتی موسسات تحقیقاتی در وزارت جهاد کشاورزی) در حال انجام است.

اولین اجلاس «هم‌اندیشی با متخصصان علوم آب و محیط زیست»

وزارت نیرو، ۱۰ اسفند ۱۳۹۶

با توجه به بحران آب کشور و بروز مسائل و فرضیه‌های جدید در زمینه مدیریت آب نظیر بحث صرفه جویی واقعی آب، بهره‌وری آب، حکمرانی آب، تامین حقایق محیط زیست، تغییر اقلیم، و در مجموع سایر مسائل اقتصادی-اجتماعی و نرم افزاری مدیریت آب، ضرورت دارد تا وزارت نیرو نیز همانند وزارت جهاد کشاورزی استراتژی و اولویت‌های تحقیقات آب در شرایط جدید را مجدداً تدوین و به‌روز رسانی نموده و تغییراتی بنیادی در ساختار تحقیقاتی خود ایجاد نماید. وزارت جهاد کشاورزی این تیپ فعالیتها را از سالیان قبل شروع نموده و با توجه به ظرفیت‌ها و ایجاد ساختار تحقیقاتی قوی در زمینه تحقیقات کشاورزی (نظیر سازمان تحقیقات، آموزش، و ترویج کشاورزی و مراکز تحقیقات استانی مختلف) به این موضوع اکتفا نموده و در سالیان اخیر برنامه‌های راهبردی تحقیقات محصولی و موضوعی (از جمله در مبحث مدیریت آب کشاورزی) (با بیش از حدود ۴۰ برنامه) را تدوین و مصوب نموده و اخیراً نیز تدوین برنامه‌های کلان علم و فناوری (۵ برنامه) از جمله در زمینه منابع طبیعی، آب و خاک، امنیت غذایی و تغییر اقلیم را در حال تدوین دارد. برای وزارت نیرو که حتی ساختار تحقیقاتی ضعیفی نیز دارد چنین نگرش و بازنگری راهبردی در زمینه تدوین برنامه راهبردی تحقیقات مدیریت آب برای تحقق اصل حکمرانی و مدیریت بهم پیوسته منابع آب و در تعامل با سایر دستگاه‌های مرتبط (از جمله وزارت جهاد کشاورزی و سازمان محیط زیست) ضروری می‌نماید.

لذا پیشنهاد می‌گردد به موضوع تحقیقات آب در وزارت نیرو با اهمیت بیشتری نگریسته شده، تحقیقات آن هدفمند و منسجم تر شده، و همچنین برنامه‌های راهبردی تحقیقات و اولویت‌های تحقیقاتی جدید متناسب با نیازهای واقعی بخش آب در شرایط جدید بحران آب کشور تدوین گردیده و تحقیقات آب وزارت نیرو با خط و مشی بیشتری انجام و ادامه یابد.

مراجع

- [1] Heydari, N. (2016). Irrigation and Drainage Research in I.R. of Iran: Country Report. Presented in workshop on "Exploring Collaborative Research for Sustainable Agriculture Water Management" and 1st International Research Program for Irrigation and Drainage Management (IRPID) Board of Iran Regional Node. 14-15 August 2016, Ahwaz city, KWPA, Khuzistan province, Iran.